

III. Çocuk Hakları Açısından Türkiye'nin Durumu

Türkiye'nin 1995 yılında onayladığı ve çocukların yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarını tanımlayan Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye¹ (ÇHS) göre, daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış her birey çocuktur. ÇHS'nin temel ilkeleri doğrultusunda da, çocuğun yaşaması ve gelişmesi, katılımı, herhangi bir ayrımcılığa uğramaması ve bütün eylemlerde çocuğun yüksek yararının gözetilmesi güvence altına alındı. Bu güvence, çocukların toplumun savunmasız bir grubu olmalarından ve toplumun iyi niyetini talep edenler olarak haklarını arayamamalarından dolayı, özel bir önem taşır.

Göz ardı edilmemesi gereken önemli bir nokta, çocuk haklarının insan hakları kültürünün yapı taşı olduğu ve toplumun insan hakları güvencesinin temelini oluşturduğudur. İnsan hakları, yurttaşlık, ulus, ırk, etnik köken, dil, cinsiyet, cinsel yönelim, yetenek veya diğer bakımlardan, hangi farklılıklar olursa olsun, insanların salt insan oldukları için sahip oldukları haklardır. Çocuklar, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve pek çok başka uluslararası belge ile korunmuş tüm hakların yanı sıra Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde tanımlananlar başta olmak üzere birçok ek hakka da sahiptir. Bu haklara göre hükümetler çocukların cinsiyet eşitliğinden, yaşam standardına, korunmadan sosyal yaşama katılmaya kadar ekonomik, sosyal ve kültürel haklarının yanı sıra onların işkence ya da zalimce, insanlık dışı ya da onur kırıcı davranışa uğramamasından, düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne kadar medeni ve siyasi haklarını da korumakla yükümlüdür. Hükümetlerin bu haklara saygı gösterme, hakları ihlal etmeme ve daha da ileri götürerek geliştirme sorumluluğu vardır. Dolayısıyla hükümetler, yalnız kendi görevlerinin gerçekleştirdiği ihlalleri değil, ailede ya da toplumdaki diğer bireylerin çocuklara uyguladığı ihmal, istismar ve suiistimalleri önlemekten de sorumludur.

ÇHS'de tanımlanan haklar ve sözleşmede ilgili maddelere göre, hak ihlaline uğrayan çocuklar genel olarak sözleşmenin temel ilkelerinden yararlanamayan, yani yaşama ve gelişme, ayrımcılığa uğramama, katılım ve çocuğun yüksek yararı ilkesinden yararlanamayan çocuklar olmak üzere aşağıdaki gibi tanımlanabilir²:

- Anne babanın yönlendiriciliği olmayan, anne babasından ayrılan, ailelerin birleşmesi amacıyla ülkelere giriş ve çıkış sorunu olan, yasadışı yollarla ülke dışına çıkarılan ve geri dönemeyen, aile ortamından yoksun bırakılmış ve evlat edinilen çocuklar, yani **aile ortamı ve alternatif bakımda hakları ihlal edilen çocuklar**
- Engelli, sağlık hizmetlerinden yararlanamayan, sosyal güvenlikle yararlanamayan çocuklar, yani **temel sağlık ve refah alanında hakları ihlal edilen çocuklar**
- Eğitime erişimi kısıtlı olan, eğitimini yarıda bırakan, boş zamanlarını değerlendiremeyen; (dinlenme, eğlence vs.) ve kültürel etkinliklere katılmayan çocuklar, yani **eğitim, boş zaman ve kültürel etkinlikler alanında hakları ihlal edilen çocuklar**
- Mülteci, bölgesel farklılıklardan dolayı ayrımcılığa uğrayan, çalışan, madde bağımlılığı olan, cinsel sömürüye maruz kalan, satılan, kaçırılan ve fuhuşa zorlanan, ihmal ve istismara maruz kalan, sömürünün diğer biçimlerine maruz kalan, silahlı çatışmalardan etkilenen, mağdur durumda olan, suça itilen çocuklar, yani **özel koruma önlemi gereksinimi olan çocuklar**
- Nüfusa kayıt, isim, vatandaşlık sorunu olan, ana-babasını bilmeyen veya onlar tarafından bakılmayan, kimliği korunmayan, düşünce, din ve vicdan özgürlüğü olmayan, örgütlenemeyen, özel yaşamına saygı gösterilmeyen, gerek duyduğu

¹ Türkiye, ÇHS'nin 17., 29. ve 30. Maddelerine çekince koymuştur.

² Söz konusu hakların sınıflamasında Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesinin Sonuç Gözlem Raporu'ndan yararlanılmıştır.

**Gündem Çocuk: Türkiye Çocuk Politikası
2008 (Basım aşamasında)**

bilgilere erişemeyen, şiddet gören, işkence, aşağılayıcı davranış ve özgürlükten yoksun bırakılan çocuklar, yani **medeni hakları ve özgürlükleri hakları ihlal edilen çocuklar.**

Öte yandan hak ihlaline uğrayan çocuklar, birden fazla ihlale neden olan bir durumla karşı karşıya gelebilir. Örneğin, engelli bir çocuk, aynı zamanda eğitime devam edemeyebilir ya da madde bağımlısı olan bir çocuk, aynı zamanda suça yönelebilir. Ekonomik nedenlerle sokakta çalışan bir çocuk, aynı zamanda sokakta olmanın riskleriyle, göç eden bir çocuk, uyum sorunlarıyla karşı karşıya kalabilir.

Türkiye'nin çocuk haklarına dair durumu konusunda, devletin Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'ne sunduğu raporun ardından Çocuk Hakları Komitesi'nin sonuç gözlemleri önemli noktalara değinmektedir (Ek 2). Sonuç gözlemleri çocuk haklarına dair gelişmeleri taktirle karşılarken, Türkiye'nin mevzuatı ile idari ve hukuki kararların yanı sıra ulusal ve yerel düzeylerde çocuklara ilişkin politika ve uygulamalarında, ayrımcılık yapmama (ÇHS, madde 2), çocuğun yüksek yararı (madde 3), çocuğun görüşlerine saygı (madde 12) ilkelerinin tam olarak yansıtılmamış olmasını da endişe ile karşılamaktadır. Komite ayrıca, başta 2., 3. ve 12. maddelerde yer alan hükümler olmak üzere, sözleşmenin bütün genel ilkelerinin, ülkede çocuklarla ilgili tüm mevzuat ile bütünleştirilmesini, tüm uygulamalar ile, hukuki ve idari kararlarda uygulanmasını ve ayrıca çocuklar üzerinde etkisi olan tüm proje, program ve hizmetlerde kullanılmasını tavsiye etmektedir. Bu ilkelerin bir yandan her düzeyde planlama ve politika oluşturma sürecini yönlendirirken, diğer yandan sosyal güvenlik ve sağlık kurumları, hukuk mahkemeleri ve idari makamlar tarafından gerçekleştirilen uygulamaları da yönlendirmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Komite, Ayrımcılık Yapmama İlkesi'nin, (Sözleşmenin 2. maddesi) 1923 tarihli Lozan Antlaşması ile azınlık olarak tanınmayan çocuklara tam olarak uygulanmadığını belirlemiş; bu maddenin özellikle Kürt kökenli çocuklar, özürlü çocuklar, evlilik dışı doğan çocuklar, kızlar, mülteciler ve mülteci statüsü kazanmak isteyen çocuklar, ülke içinde iç göçe tabi tutulan çocuklar ve özellikle sağlık ve eğitim olanaklarına erişebilme konusunda kısıtlı imkanlara sahip olan Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde kırsal kesimde yaşayan çocuklar için tam anlamı ile uygulanmamasından kaygı duyduğunu ifade etmiştir. Komite ayrıca, taraf devlete, ayrımcılığı engellemek ve ortadan kaldırmak için gerekli tedbirleri almasını ve çocuklara yönelik ayrımcılığı izlemek amacıyla uygun derlenmiş verilerin toplanmasını tavsiye etmektedir. Bu bağlamda öncelikle, yukarıda belirtilen, özellikle zor durumdaki gruplara mensup kişiler için tüm ayrımcılık biçimlerinin sona erdirilmesini amaçlayan kapsamlı planlar geliştirmeyi amaçlayan bir bakış açısı ile ele alınması gerektiğine dikkat çekmiştir.

Komite, yaşama hakkı ilkesi doğrultusunda ise özellikle Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgeleri'nde, şehirlere yeni göç etmiş kişiler arasında yaygın olan ve namuslu olmadıklarından şüphelenilen kadınların, yakın aile bireyleri tarafından öldürülmesini içeren "namus (töre) cinayeti" uygulaması ile, yaşama hakkının ihlal edilmesinden büyük endişe duymaktadır. Ayrıca bu cinayetlerde, mağdurların ve suçluların genellikle küçük yaşta olmasını da, özellikle belirtilmesi gereken bir husus olarak belirtmiştir.

Komite, sözleşmenin 2. maddesi (Ayrımcılık Yapmama), 3. maddesi (Çocuğun Yüksek Yararı), 6. maddesi (Yaşama Hakkı) ve 19. maddesi (İhlalin Her Türüne Karşı Korunma) ışığında ve İnsan Hakları Komisyonu'nun 2001/45 sayılı kararı, Özel Raportörün yargı ve hakem kararlarının uygulanmasına ilişkin tavsiyeleri (EC/CN. 4/2001/9, 38-41. paragraflar) ve Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nin son gözlemleri (A/52/38/Rev.1, 179 ve 195'inci paragraflar) çerçevesinde, taraf devlete, bu suçlarla etkili bir şekilde mücadele etmesi için mevzuatını gözden geçirmesini ve namus gerekçesi ile işlenen suçlar bakımından uygulanan tüm cezai indirimlerini kaldırarak şekilde

Gündem Çocuk: Türkiye Çocuk Politikası 2008 (Basım aşamasında)

yasalarındaki mevcut hükümleri değiştirmesini şiddetle tavsiye etmektedir. Ayrıca, devleti Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgeleri'nde kızları etkileyen ayrımcı davranışlar ve zararlı gelenekler ile etkili bir şekilde mücadele edebilmek için, dini ve toplumsal liderleri de kapsayacak şekilde etkili duyarlılık oluşturmaya ve eğitim kampanyaları geliştirmeye ve uygulamaya, bu kampanyalarda yukarıda belirtilen uygulamaların sosyal ve ahlaki bakımdan kabul edilemez olduğunu göstermeye davet etmektedir. Ayrıca, Türkiye'de hukuku uygulamakla görevli olanlara, "namus cinayeti" tehlikesine maruz bırakılan kızları daha etkili bir şekilde koruma bakış açısı verecek şekilde, özel bir eğitim ve kaynak sağlanması, bu cinayetlerin takip ve dava edilmesi ve denetlenmesi konusunda önerilerde bulunmuştur.

Çocuğun görüşlerine saygı ilkesi doğrultusunda, çocuk forumu gibi çocuğun katılımını geliştirmeye yönelik birçok girişim olduğunu belirlemekle birlikte, Komite, ülkedeki genel politika ve uygulamaların çocuğun ifade özgürlüğünü teşvik edici olmadığını ve özellikle uygulamada, idari ve adli usul bakımından, yasalarla düzenlendiği durumlarda bile çocukların görüşlerinin genellikle dinlenmediğini tespit etmiştir. Sözleşmenin 12. Maddesi'nin ışığında, çocuğun katılım hakları konusunda toplumun duyarlılığını arttırmak ve ailede, okulda, özellikle de toplumda çocuğun görüşlerinin saygı görmesini sağlamak amacıyla, taraf devlete, özellikle öğretmenler ve sosyal hizmet uzmanlarının yanı sıra toplum liderleri ile sivil toplum örgütlerini de içerecek şekilde sivil toplum katılımı ile çocuklarla çalışan uzmanların yer alacağı şekilde sistematik yaklaşım ve politika geliştirmesini tavsiye etmektedir. Ayrıca devleti, çocuğun görüşlerinin dinlenmesi ve yerel düzeydekiler de dahil olmak üzere, sosyal hizmet kuruluşları, hukuk mahkemeleri ve idari makamlar tarafından çocuğun görüşlerinin dikkate alınması hakkının tanınmasını geliştirmeye davet etmektedir.

Görüldüğü gibi, Çocuk Hakları Komitesi'nin vurguladığı noktalar çocuk haklarını temel alan bir çocuk politikası ile doğrudan ilişkilidir. Dolayısıyla, Türkiye nüfusunun 27 milyonluk bölümünün, yani nüfusun yaklaşık % 40,5'inin temel ihtiyaçlardan eğitime, sağlığa, sosyal güvence olanaklarına kadar her konuya eşit bir biçimde ulaşamamaları çocukla ilgili bütüncül ve sadece 'sorun odaklı' olmayan bir ülke politikası olmayışıyla doğrudan ilişkilidir. Nitekim 2007 genel seçimlerinden önce bazı parti programlarında bir kez bile çocuktan söz edilmemiş olduğu; pek çoğunun bir kez, sadece eğitim alanında ve genel geçer ifadelerle çocuktan söz etmekte olduğu; çocuk haklarına ise pek çok siyasi parti programında hiç yer verilmemiş olduğu görülmektedir. Bu durum, çocuk alanına ayrılan bütçenin belirsizliğine, kurumlar arası eşgüdümün sağlanamamasına, sağlıklı ve güncel verilere ulaşılamamasına, çocuklara yönelik çalışmalar sürdüren kurumlar arasında kavram ve yaklaşım farklılıklarına neden olmaktadır (Gündem Çocuk, 2007)³.

Örneğin; Milli Eğitim Bakanlığı için risk altındaki çocuklar öncelikle eğitime başlamayan, yarıda bırakan ve devam ettirmeyen çocuklarken, Adalet Bakanlığı için çocuk, adalet sistemine giren çocuklarla sınırlı kalmaktadır. Öte yandan risk altındaki çocukları 'güç koşullardaki çocuklar' olarak ve en sık karşımıza çıkan gruplar olarak tanımlayan bir görüş de güç koşullar altındaki çocukları sokakta yaşayan çocuklar, suça itilen çocuklar, çalışan çocuklar ve istismara maruz kalan çocuklar ile son yıllarda sayıları sürekli artan mülteci çocuklarla sınırlı tutabilmektedir⁴. Ancak, söz konusu gruplar birbirinden bağımsız değildir; tam tersine, iç içe geçmiştir. Örneğin, sokakta yaşayan çocukların önemli bir kısmı suça itilen çocuklar grubuna girmekte, sokakta yaşamının doğal uzantısında ise, suç işleme ve sürekli çetelerde yer alma gibi durumlar arasında ilişki bulunmaktadır.

³ Gündem Çocuk (2007), Genel seçimler öncesi, 23 Nisan'a doğru siyasi parti programlarında çocuğun yeri, http://www.cocuklaricinevet.org/eski/PARTI_PROGRAMLARINDA_COCUK.doc

⁴ Sokak Çocukları, 'Güç koşullardaki çocuklar ya da risk altındaki çocuklar kimlerdir?', <http://www.sokakcocuklari.net/kimdir/02.htm>

Gündem Çocuk: Türkiye Çocuk Politikası 2008 (Basım aşamasında)

Yaşanılan kavram ve yaklaşım farklılıkları, çocuklara yönelik çalışmalar sürdüren kurumların çalışma ve yaklaşım alanlarıyla sınırlı kaldığından, risk altındaki çocuklar kapsamında elde edilen verilerin birbirlerini tamamlamaması ve bazı durumlarda tekrarlaması gibi durumlar ortaya çıkmaktadır. Örneğin, suça yönelen çocuklardan eğitime devam etmeyenlerin tespit edilebilmesine karşın -ki bu aşamada yine tekrarlar olabilmekte-, kaçının suça yöneldiği gibi bir veriye doğrudan ulaşmak mümkün olamamaktadır.

Türkiye’de çocukların durumuna ilişkin yapılan genel bir değerlendirmede, Türkiye’de çocuk sağlığı alanında ulusal hedeflere ulaşmaktan uzak olunduğuna, bağışıklama, bebek ve anne ölüm hızı yanında malnütrisyon açısından standartlarını iyileştirilmiş olmasına karşın, standartların istenilen düzeyin altında olmasına dikkat çekilmektedir (Çocuk Vakfı, 2001).

Söz konusu değerlendirmede vurgulanan noktalar şunlardır:

- Sağlık alanında hiç aşı olmayan çocuk oranının % 4; 12-23 aylık bebeklerden aşılı olanların oranının yalnızca % 41; Türkiye’de her üç çocuktan birinin sağlıklı beslenemediği için gelişme ve büyüme bozukluğu içinde olduğu belirtilmektedir.
- Eğitim alanında 7-13 yaş arası okula kayıtlı olmayan kız çocuk oranının % 31, erkek çocuk oranının ise % 21; Türkiye’nin okullaşma oranının ilkokulda % 90, orta ve dengi okulda % 64, lise ve dengi okulda % 50, yüksek okulda % 18 olduğu belirtilmektedir. Ayrıca okullaşma oranlarında, önemli bölgesel farklılıkların bulunduğu vurgulanmaktadır.
- Özürlülük alanında, 0-18 yaşları arasındaki çocuk nüfusu içinde 1 milyon 100 bin özürlü çocuk bulunduğu; 45 bin görme, 130 bin işitme, 500 bin zihinsel, 300 bin hareket engelleri olan özürlü çocuklar için verilen eğitimin yetersiz; özürlü çocukların okullaşma oranlarının % 2 civarında ve özel eğitime dahil ilköğretimden yararlanan özürlü çocuk sayısının 28 bin olduğu belirtilmektedir.
- Erken evlilik ve çocuk anneler konusunda, Türkiye’de toplam doğurganlığın % 11’inin 15-19 yaş grubunda gerçekleştiği ve çocuk annelerin oranın yüksek olduğu; 12 - 14 yaş arası evli olan kız çocuklarının sayısının 10.484; 15-19 yaş grubunda evli olanların sayılarının ise 463 bin 481 olduğu belirtilmektedir.
- Çocukların çalışması konusunda, Türkiye’de 6-18 yaş grubundaki çalışan çocuk sayısının 6 milyon sınırına dayandığı; çalışan çocukların % 30’unun okula gitmediği; sokakta çalışan çocuk sayısında son 5 yılda artış olduğu belirtilmektedir.
- Sokak çocukları konusunda Türkiye genelinde, sokak çocuklarının sayısının tahmini olarak 6 bin olduğu belirtilmektedir.
- Koruma altındaki çocuk konusunda, sayının 16 bin 595 olduğu ve çocuğa karşı işlenen suçlarda son 5 yıldaki artış yanında, çocukların işlediği suçlarda da artış olduğuna dikkat çekilmektedir.

Öte yandan risk altındaki çocuk gruplarının ülke gündemindeki yeri, risk grubunun çalışma alanına girdiği kurumun veri toplama yöntemi ve yaklaşımıyla paralel olarak daha ayrıntılı verilere ulaşılabilir. Ancak, bu aşamada, verilerin kapsamına ve yorumlanmasına dikkat edilmesi gereksinimi bulunmaktadır. Örneğin, İçişleri Bakanlığı’nın 2001 yılında yayımladığı verilerde, nüfusa kaydedilmemiş çocuklar olduğu belirtilmektedir (UNICEF)⁵. Bu durum, hakkında bilgi edinilemeyen çocukların bulunduğu işaret etmektedir. TÜİK’in Adrese Kayıtlı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) veri tabanına göre, ise 0-19 yaş grubu 24.799.424’tür. Bu sayı, DİE’nin 2000 verilerine göre yaklaşık 27 milyonluk 0-19 yaş grubundan yaklaşık 3 milyonluk bir bölümünün henüz ADNKS’ye kayıtlı olmadığını

⁵ UNICEF, [Basın Merkezi 2005/06/17](http://www.unicef.org): Çocukların Korunması, <http://www.unicef.org>

Gündem Çocuk: Türkiye Çocuk Politikası 2008 (Basım aşamasında)

göstermektedir. Başka bir ifadeyle, 0-19 yaşları arasındaki 3 milyon çocuğun ikamet yeri hakkında bilgi bulunmamaktadır.

Aşağıda risk altındaki çocuklarla ilgili durumu ülkemizde tanımlamaya yönelik bazı veriler sunulmuştur:

Ülke genelinde 6-14 yaş grubunda okula devam eden çocuk sayısı, Ekim 1994'de 9 milyon 917 bin (%86.9) iken, bu sayı Ekim 1999'da 10 milyon 633 bine (%88.1) yükselmiştir. Okula devam eden çocukların oranı %88.1 iken, bu çocukların %28.9'u çalışmaktadır. Okul çağında olup okula devam etmeyen 1 milyon 490 bin çocuk bulunmakta ve bunların %53.6'sı çalışmaktadır (ILO 2003)⁶. Türkiye'de her 5 çocuktan 1'inin çalıştığı belirtilmektedir (Çırak ve Çivitçi, 2004)⁷

Sokakta yaşayan çocukların % 47'si Doğu ve Güney Doğu Anadolu'dan büyük kentlere gelmekle birlikte, % 49'unu parçalanmış ailelerin çocukları oluşturmaktadır. Sokakta yaşayan çocukların % 53'ü aile içi şiddete maruz kalmaktadır. Bununla birlikte bu çocukların 26 bin'i sigara, 3 bin 243'ü alkol, 3 bin 535'i de uçucu madde bağımlısıdır (Birgün Gazetesi, 19.12.2004)⁸.

Sokakta çalışan çocukların büyük çoğunluğu ekonomik nedenlerle (% 56) veya istemedikleri için (% 28) okulu bırakmışlardır. Annelerinin büyük çoğunluğu (% 92) çalışmaktadır. Babalarının ise % 21'i çalışmamakta, % 74'ünün ise sosyal güvencesi bulunmamaktadır. Çalışan çocukların % 37'si okula gitmektedir. Okulu bırakıp çalışanların oranı % 71'dir. Okul, çalışmayı engelleyici bir faktör olarak görülmektedir. Çalışan çocukların % 61'i kazancının tamamını, % 25'i ise bir kısmını ailesine vermektedir.

TÜİK⁹ (2007) verilerine göre risk altındaki çocuklarla ilgili bazı tespitler aşağıdadır.

- 6-17 yaş grubundaki çocuklar, kurumsal olmayan sivil nüfusun % 22,3'ünü oluşturmaktadır.
- 2006 IV. Döneminde Türkiye genelinde 6-17 yaş grubundaki çocuk sayısı 16 milyon 264 bindir. Bu yaş grubundaki çocukların % 60,9'u kentsel, % 39,1'i kırsal yerlerde bulunmaktadır. Bu çocukların % 84,7'si bir okula devam ederken, % 15,3'ü okula devam etmemektedir. Okula devam etmeyen çocukların % 58,8'ini kız çocukları oluşturmaktadır.
- 6-17 yaş grubunda çalışan çocuk sayısı 958 bin kişidir
- 6-17 yaş grubunda bulunan 16 milyon 264 bin çocuktan % 5,9'u ekonomik bir işte çalışmakta, bir başka ifadeyle istihdam edilmektedir (958 bin kişi). Türkiye genelinde 6-17 yaş grubunda istihdam edilen çocukların % 47,7'si kentsel, % 52,4'ü kırsal yerlerde yaşamaktadır. İstihdam edilen çocukların % 66'sını erkek, % 34'ünü kız çocukları oluşturmaktadır.
- Çalışan çocukların % 31,5'i bir okula devam ederken, % 68,5'i öğrenimine devam etmemektedir. Okula devam eden 6-17 yaş grubundaki çocukların % 2,2'si ekonomik bir işte çalışırken, okula devam etmeyen çocukların % 26,3'ü çalışmaktadır.

Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) tarafından 1999 yılında yapılan Çocuk İşçiliği Araştırması'na göre, 6-17 yaş grubu çocuklar arasında ekonomik olarak faal olanların sayısı 1.6 milyonun

⁶ ILO (2003) "Çocuk İşçiliği İle İlgili Gerçekler", Bilgi Notu, Ankara

⁷ Çırak, Y. ve Çivitçi. N. (2004), "Malatya İlinde Sokakta Çalışan Çocuklar Üzerine Bir İnceleme". Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt; 5, Sayı;8, Güz, 2004.

⁸ Birgün Gazetesi, "Sokağın Kucağında Büyüyenler-1: Tinerici Dediğimiz Bu Çocuklar Kim?", 19.12/2004.

⁹ TÜİK (2007), Haber Bülteni, Sayı: 61.

**Gündem Çocuk: Türkiye Çocuk Politikası
2008 (Basım aşamasında)**

üzerindedir. 6-17 yaşları arasında 16 milyon 88 bin çocuktan %10,2'si (1 milyon 635 bin çocuk) ailelerinin geçimini sağlamak ya da katkıda bulunmak için sokaklarda çalışmaktadır. Çalışan kız çocuklarının oranı, aynı yıllarda ise %40.2'den %42.8'e yükselmiştir. Kız çocukları daha çok tarım sektöründe, hane içi işlerde yoğun olarak çalışmaktadır. Çoğu zaman kız çocuklarının hane içi işleri, görünmeyen ekonomik katkı olarak değerlendirilmektedir (ILO, 2003).

Bütün bu veriler ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel nedenlerle çocukların yaşamını olumsuz etkileyen olayların ve tehlikeli durumların gerçekleşme olasılığının, çocukların bu durumlardan zarar görmelerinin, başka bir ifadeyle risk altında olmaları durumunun, artık günlük yaşamımızın bir parçası olmuş olduğunu göstermektedir. Türkiye'de çocukların yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarına erişimi önündeki engeller olduğu konusunda algı ve duyarlılık ne yazık ki bulunmamaktadır. Oysa, sorunlara müdahale yöntemlerinin belirlenmesi ve uygulamaya geçirilmesi, bütüncül ve sadece 'görünür' ve 'günlük' sorunlara odaklanmayan politikaların oluşturulmasına bağlıdır.